

ЗМІСТ ОСВІТИ ЯК ПОХІДНА ВІД ПОТРЕБ РИНКУ ПРАЦІ

Проблема змісту освіти завжди була і залишається актуальною. Суспільство на будь-якому етапі свого розвитку вирішує питання: *чому навчати*. І лише після цього виникають проблеми – *як навчати, за допомогою чого вчити* тощо.

У педагогічній літературі поняття «зміст освіти» і «зміст навчання», як правило, не розрізняють. Слід зазначити, що ґрунтовний аналіз таких відмінностей стосовно професійно-технічної підготовки кваліфікованих робітників у свій час здійснив М.І. Думченко. Він звернув увагу на те, що зміст навчання, сформульований у навчально-програмній документації, відображений у знаннях, уміннях та навичках викладачів і реалізований ними за допомогою дидактичних засобів, набуває у процесі навчання нової якості – стає змістом освіти, профіль і рівень якої визначається директивними органами. Таке тлумачення сутності змісту навчання є нетрадиційним. У ньому важливими, на нашу думку, є наступні моменти:

- ✓ первинна фіксація змісту навчання відбувається в знаннях, уміннях і навичках педагогів (а не учнів, як це зазвичай зазначають);
- ✓ положення про те, що тільки в процесі навчання, як його результат, зміст навчання набуває нової якості, стає змістом освіти;
- ✓ лише рівень і профіль освіти визначаються директивними органами, а зміст освіти і супутній йому зміст навчання мають бути обґрунтовані власне педагогічним і дидактичним шляхами.

Такий підхід до визначення сутності поняття «зміст навчання» є плідним, оскільки дає змогу чіткіше осягнути не тільки відмінності між розглядуваними поняттями, а й головні етапи наукового обґрунтування як змісту освіти, так і змісту навчання. Для визначення *змісту* навчання треба передусім мати чітко визначені його *цілі*. Виконання цього аксіоматичного положення на практиці пов'язане з чималими труднощами, оскільки цілі

навчання вельми численні, різноманітні та перебувають у певній ієрархічній підпорядкованості одна щодо одної. Тому завдання полягає в тому, щоб довести їх до такого ступеня конкретності, при якому вони починають ефективно «працювати» на конкретний навчальний процес.

Педагогічна категорія *«цілі навчання»* досить тісно пов'язана з категорією *«зміст навчання»*, оскільки саме у змісті навчання знаходять своє узагальнене відображення суспільно – виробничі вимоги до особистісних і професійних якостей майбутніх кваліфікованих робітників.

Аналіз наукової літератури дозволяє нам стверджувати, що в основному вже розроблено наукові засади формування змісту освіти, здійснена регламентація її змісту та структури. У ПТНЗ він характеризується кількома рівнями організації, тобто має ієрархічну будову.

Першим рівнем організації змісту є цикли навчальних предметів. Вони можуть бути виокремлені залежно від найрізноманітніших критеріїв, і в наслідок цієї умовності, а також, в силу їх перетинання, вони не характеризують зміст освіти в його цілісності.

Другий рівень організації – навчальні предмети. Це найважливіші структурні елементи змісту освіти. Вони в сукупності охоплюють всю обов'язкову освіту. Відповідно до елементів цього рівня здійснюється також і головна градація навчально-виховного процесу. Навчальним предметам, як правило, відповідають і головні профілі підготовки викладачів, що й дає змогу говорити про ці елементи, як про головні структурні одиниці і освіти, і навчального процесу.

Навчальні предмети мають складну структуру. Вони розділяються на окремі навчальні дисципліни (хімія як навчальний предмет, ділиться на дві дисципліни: «неорганічну хімію» та «органічну хімію»). Ці складники є елементами третього рівня організації змісту освіти в ПТНЗ.

Компоненти цього ієрархічного рівня організації також мають складну структуру, оскільки діляться, як правило, на розділи й теми, тобто можна виокремити ще декілька рівнів організації змісту.

Слід зауважити, що цілі навчання визначаються всіма структурними компонентами змісту професійної освіти робітників певної кваліфікації та профілю. Однак і сам зміст освіти є похідним від тих вимог, які висуває суспільство і зокрема відповідна галузь господарства до робітничих кадрів. Отже, зміст освіти є вторинним щодо змісту трудової та суспільної діяльності робітників.

Таким чином, дослідження змісту освіти треба починати з отримання інформації про характер і умови майбутньої трудової діяльності кваліфікованих робітників і про зміст професійної підготовки, необхідної для успішного виконання цієї діяльності.

З метою кращого адаптування професійно – технічної освіти до вимог виробництва та ринку праці, у змісті навчальних дисциплін за професіями вимагається загальнодержавний та училищний (або варіативний) компоненти.

Спеціальні дисципліни та виробниче навчання професійно-технічного циклу виводять процес професійної підготовки на рівень вимог тарифно-кваліфікаційних характеристик професій, що представляють загальнодержавний компонент. Училищний компонент змісту професійного навчання реалізується через встановлення багатофункціональних зв'язків з виробництвом підприємства-замовника.

Училищний (варіативна частина) зміст професійної підготовки учнів має конкретну галузеву та виробничу спрямованість, оскільки він орієнтований на регіональні потреби підприємства.

Сьогодні першочергового вирішення потребує проблема необхідної інтеграції двох систем: освітньої та виробничої. Від її вирішення залежить якість підготовки кваліфікованих робітників. Вирішення її здійснюється через інтеграцію змісту професійної підготовки учнів як компонента дидактичної системи професійного навчання зі складом робіт виробничого процесу.